

UDK 378(497.4):81'272

Monika Kalin Golob, Gaja Červ

Fakulteta za družbene vede

Marko Stabej, Mojca Stritar

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

JEZIKOVNA POLITIKA SLOVENSKEGA VISOKEGA ŠOLSTVA: STALIŠČA DO RABE JEZIKOV IN PRIPOROČILA ZA NJENO UREJANJE

Prispevek predstavlja nekatere rezultate raziskave o stališčih do rabe jezikov v slovenskem visokem šolstvu, ki smo jo izvedli med septembrom in novembrom 2012 z anketiranjem visokošolskih učiteljev ter domačih in tujih študentov ter poglobljenimi intervjuji med rektorji in dekani slovenskih javnih univerz. Na podlagi ugotovljenega stanja predlagamo priporočila za jezikovno politiko v slovenskem visokem šolstvu.

Ključne besede: jezik visokega šolstva, bolonjska reforma, internacionalizacija

The article presents some results of research on attitudes towards the use of languages in Slovenian higher education, which was conducted between September and November of 2012, by surveying university-level instructors and local and foreign students, and by in-depth interviews of rectors and deans of Slovenian public universities. Based on the findings, the authors develop recommendations for Slovenian higher education language policy.

Key words: language of higher education, Bologna reform, internationalization

1 Uvod

Dokumenti, ki zadevajo slovensko visoko šolstvo in njegov razvoj, kažejo, da slovenska politika in slovensko visoko šolstvo v temeljnih razvojnih premislekih kot enega ključnih prednostnih ciljev poudarjata internacionalizacijo. To je logična posledica zadnje reforme evropskega visokega šolstva, katere poglobljeni cilj je vzpostavitev skupnega visokošolskega prostora. Kljub temu, da je internacionalizacija tako pomembna strateška usmeritev, pa v zadnjem desetletju ni prišlo do premislekov,¹ ki bi vključevali sistemske jezikovnopolitične rešitve in ustrezne jezikovnonačrtovalne korake.

Da bi po nekajletnih posameznih razpravah in poskusih za bolj temeljit pristop k urejanju jezikovne politike visokega šolstva oblikovali strokovna priporočila, smo se septembra 2012 odzvali razpisu za izdelavo primerjalne študije o visokošolskih učnih jezikih v Sloveniji in državah EU.² S pregledom formalnopravnih temeljev,

¹ Internacionalizaciji je sicer posvečenih nekaj študij, mdr. Poti internacionalizacije, Klemen Miklavič (ur.), Ljubljana, 2011, dostopno na http://www.cmepius.si/files/cmepius/userfiles/publikacije/2011/POI_SLO.pdf

² Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport je poleti 2012 razpisalo javno naročilo Primerjalna študija o učnem jeziku v visokem šolstvu v R Sloveniji in izbranih evropskih državah. Na povezavi http://www.mizks.gov.si/si/delovna_podrocja/sluzba_za_slovenski_jezik/raziskave_na_podrocu_slovenskega_jezika/ (študijo smo izvedli avtorji tega prispevka).

nanašajočih se na jezik visokega šolstva v Sloveniji in državah EU,³ z anketiranjem udeležencev visokošolskega študija v Sloveniji in intervjuji s tistimi, ki odločajo o jezikovni politiki, smo želeli ugotoviti, kakšni sta jezikovna ureditev in raba v slovenskem visokem šolstvu, kako so v slovenski pedagoški proces vključeni tuji študenti, kakšne težave pri tem nastajajo, kakšni so cilji odločevalcev glede internacionalizacije, predvsem pa, kakšna so stališča o rabi učnih jezikov, ter razmisliti o možnostih nadaljnje razvoja jezikovne ureditve slovenskega visokega šolstva.

2 Bolonjska reforma in internacionalizacija v Sloveniji

Okoliščine, v katerih smo v Sloveniji v št. 1. 2005/06 začeli izvajati bolonjsko reformo, so privedle do tega, da je bil v prenovi predvideni proces internacionalizacije interpretiran skoraj izključno kot potreba po uvedbi tujejezičnih predmetov in programov, ki naj bi samoumevno dvignili kakovost slovenskega visokega šolstva in omilili težave, povezane s pomanjkanjem denarja za celovito izvedbo prenove ter z upadom generacij domačih študentov.

Takšno povezavo je mogoče zaslediti že v vladnem Okviru gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji (Okvir, 2005): v ukrepu 28 namreč beremo, da je treba »odpraviti omejitve za rabo angleščine pri prenašanju sodobnih znanj, delu tujih učiteljev in oblikovanju mednarodnih izobraževalnih programov«. Od takrat je v političnih in drugih strateških dokumentih obveznost rabe slovenščine v visokem šolstvu implicitno razumljena kot omejevalna prvina na poti k internacionalizaciji visokega šolstva, ki jo želi nacionalni program visokega šolstva iz leta 2010 odpraviti: »Poučevanje se bo lahko izvajalo tudi v tujih jezikih, odločitev o tem bo prepuščena visokošolskim institucijam,« (str. 35). To usmeritev nato konkretizira v ukrepu 35.⁴

Skladne s temi dokumenti so tudi strategije slovenskih univerz, ki želijo med drugim povečati kakovost slovenskega visokega šolstva tudi z internacionalizacijo, npr. Univerza v Ljubljani (Strategija 2006–2009: 12,⁵ in Strategija UL 2012–2020, v kateri univerza ohranja internacionalizacijo med prednostnimi nalogami ter želi povečati »ponudbo svojih izobraževalnih programov v tujih jezikih, posebej na drugi in tretji stopnji študija ter v obliki poletnih šol«, str. 15).⁶

³ Rezultati raziskave, ki se nanašajo na jezikovno politiko visokega šolstva drugih držav EU, in dejansko stanje na tamkajšnjih univerzah zaradi prostorskih omejitev v tem prispevku niso predstavljeni.

⁴ 35. ukrep: Poučevanje v tujih jezikih:

- S spremembo Zakona o visokem šolstvu leta 2011; ukrep bo uveljavljen od leta 2012.

- Odgovornost: Vlada RS (MVZT), visokošolske institucije.

- Pojasnilo: V namen višje kakovosti visokega šolstva ter njegove internacionalizacije in mednarodne atraktivnosti, bodo lahko visokošolske institucije izvajale študijski proces v tujih jezikih. Pri tem se bodo še posebej usmerile na 3. in 2. študijsko stopnjo. Ukrep bo ob dvigu privlačnosti slovenskega visokošolskega prostora vplival tudi na pridobivanje jezikovnih, medkulturnih in drugih generičnih kompetenc študentov in osebja. Pri tem bodo visokošolske institucije in osebje skrbeli za razvoj slovenskega jezika v visokem šolstvu in znanosti. Institucije bodo prav tako nudile podporo svojim študentom in osebju za tuje jezike. (str. 40)

⁵ Prim. tudi poročilo o dokumentih slovenskih univerz glede rabe jezikov Marušič, Žaucer (2007).

⁶ Dostopno na http://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/strategija_ul.aspx (11. 1. 2013).

Tovrstne usmeritve zaokrožuje Nacionalni program reform 2012–2013 (str. 14): »Sistem financiranja visokega šolstva bo spodbujal internacionalizacijo z nagrajevanjem mednarodne mobilnosti študentov in spodbujanjem mednarodne mobilnosti visokošolskih učiteljev ter vključevanjem vrhunskih strokovnjakov iz gospodarstva in tujine. Pripravljena bo zakonska podlaga, da se študijski programi lahko izvajajo tudi v tujem jeziku.« Glede na to, da zakon že dopušča vzporedne programe v tujem jeziku (gl. op. 9), je treba reformni program brati kot izvajanje posameznih programov samo v tujem jeziku, torej ne več z obveznimi slovenskimi vzporednimi programi.

Strateškim dokumentom pa vsaj doslej ni sledila operacionalizacija. Internacionalizacija kot ena prednostnih tem se že desetletje od reforme rešuje parcialno in je prepuščena posameznim fakultetam, oz. kar posameznim profesorjem, kot so pokazali intervjuji z dekani slovenskih fakultet.

3 Raziskava stališč o rabi učnih jezikov v visokem šolstvu

Empirični del raziskave smo metodološko zastavili kot kombinacijo elektronskih anket, oblikovanih za tri ciljne skupine, in sicer visokošolske učitelje, domače in tuje študente, ter poglobljenih intervjujev, ki smo jih izvedli z odločevalci jezikovne politike v visokem šolstvu (rektorji in dekani oz. prodekani izbranih fakultet) treh javnih univerz: Univerzo v Ljubljani (UL), Univerzo v Mariboru (UMB) in Univerzo na Primorskem (UP).

3.1 Organizacija študija za tuje študente

Izvedeni poglobljeni intervjuji⁷ so pokazali, da je organizacija študijskih dejavnosti v angleščini (za tuje študente) večinoma prepuščena fakultetam oziroma celo oddelkom znotraj njih ter iniciativi posameznih nosilcev predmetov, saj na ravni univerz in države ni sistemsko premišljena in načrtovana, predvsem pa ni dodatno finančno podprta, kar so kot ključno težavo poudarili skorajda vsi intervjuvanci. Posledično sta pestrost in količina v angleščini izvedenih študijskih vsebin na slovenskih fakultetah po mnenju tujih študentov pogosto nezadostni.

⁷ Da bi preverili stališča odločevalcev o visokošolskih jezikih, smo tri rektorje in izbrane dekane vseh treh javnih univerz poprosili za intervjuje. Opravili intervju z rektorjem Univerze v Ljubljani Stanetom Pejovnikom in rektorjem Univerze v Mariboru Danijelom Reboljem. Rektor Univerze na Primorskem se je na naša vabila odzval izjemno pozno in do končne redakcije naročene raziskave ni omogočil pogovora ali posredoval pisnih odgovorov. Izbor dekanov smo opravili glede na dostopne podatke o številu izmenjavnih študentov (viri CMEPIUS in univerzitetne službe za mednarodno sodelovanje) in matično področje fakultete, pri čemer smo iskali ravnotežje po vedah. Na članicah Univerze v Ljubljani so z nami sodelovali dekani Filozofske fakultete, Fakultete za družbene vede in Biotehnične fakultete, iz predhodne raziskave pa smo imeli zapis intervjujev vodstva Ekonomske fakultete. Na Univerzi v Mariboru so se odzvali dekani Ekonomsko-poslovne fakultete, Filozofske fakultete ter Fakultete za elektrotehniko, računalništvo in informatiko. Na Univerzi na Primorskem pa smo za sodelovanje zaprosili dekana Fakultete za humanistične študije in Fakultete za management, a se je odzvala le prodekanja za mednarodne odnose Fakultete za humanistične študije.

Med fakultetami, na katerih smo opravili intervjuje, samo Ekonomska fakulteta UL vzporedno izvaja isti program v slovenščini in angleščini. Štiri fakultete (Fakulteta za družbene vede UL, Ekonomsko-poslovna fakulteta UM, Fakulteta za humanistične študije UP in Filozofska fakulteta UM) v tujem jeziku izvajajo vsaj nekatera predavanja, pri čemer so v primeru FDV UL in EPF UMB ta predavanja dejansko organizirana zato, da bi bil določen delež predmetov (na FDV vsaj en predmet na program na 1. stopnji in več (v celoti kar trije programi) na drugi stopnji, na EPF v celoti 18 programov) dostopen tujim študentom. Nasprotno so na FHŠ predmeti v angleščini del programa Medkulturno jezikovno posredovanje, na katerem je jezik ne samo sredstvo, ampak tudi predmet p(r)oučevanja, in bi bili v vsakem primeru vsaj delno izvedeni v angleščini. Predavanja v nemščini in angleščini, organizirana na FF UM, pa so posledica pomanjkanja ustreznih domačih strokovnjakov.

Na ostalih fakultetah (Fakulteti za elektrotehniko, računalništvo in informatiko UM, Biotehniški fakulteti ter Filozofski fakulteti UL) se vsi predmeti (seveda z izjemo predmetov na jezikoslovnih oddelkih FF UL in UM, ki se zakonito večinoma izvajajo v jeziku stroke) izvajajo v slovenščini. Izvedbo vsebin za tuje študente zagotavljajo nosilci predmetov prek konzultacij oziroma asistenti, ki poskrbijo, da pri vajah in terenskem delu delajo posebej s skupinami tujih študentov.

Odločevalci kot problem tovrstnih izvedb za tuje študente navajajo, da se tako tuji študenti ne morejo dejansko vključiti v študijski proces in študirati s slovenskimi kolegi, kar naj bi bil eden ključnih ciljev študijskih izmenjav, po drugi strani pa izvajalci predmetov študijski proces v tujem jeziku izvajajo tako rekoč prostovoljno kot posebne konzultacije za tuje študente. Izvedba internacionalizacije kot državnega cilja, zapisanega v temeljnih razvojnih dokumentih, je torej – ob odsotnosti ustreznih sistemskih rešitev in financiranja – mnogokrat dejansko prepuščena odločitvam posameznih visokošolskih predavateljev in utemeljena na njihovem občutku odgovornosti do študentov.

Odločevalci s fakultet, na katerih se vsebine tujejezičnim študentom ponujajo predvsem prek konzultacij in drugih bolj individualiziranih oblik dela, še opozarjajo, da so rešitve, ki so jih trenutno oblikovali, vzdržne samo, dokler je število tujih študentov relativno nizko. Povečanje števila tujih študentov, ki si ga univerze zastavljajo kot srednjeročni razvojni načrt, pa bi zahtevalo korenite spremembe. Po drugi strani je prav omejeno število tujih študentov oz. njihova razpršenost po različnih študijskih programih in predmetih s stališča vodstev fakultet ovira za izvedbe predmetov v tujem jeziku. K temu so delno prispevali tudi slovenski študenti, ki so se na nekaterih fakultetah (FF UL, BF UL, FF MB), kot so povedali dekani, načelno uprli temu, da bi poslušali predavanja slovenskih visokošolskih učiteljev v angleščini, ker je v predavalnici prisotna zgolj peščica tujih študentov.

3.2 Jezikovna kompetenca v tujih jezikih

Da gre predvsem za načelno potezo, ki ne izvira iz nesposobnosti študentov za študij v angleščini oz. iz slabe pripravljenosti slovenskih predavateljev za po-

dajanje vsebin v angleščini, kažejo anketne samoocene znanja angleščine slovenskih študentov in predavateljev, kot tudi anketne ocene predavateljev o študentski jezikovni kompetenci v angleščini in študentske ocene kompetence učiteljev za poučevanje v angleščini. Na nobeni od izbranih fakultet sicer posebej ne preverjajo usposobljenosti učiteljev za izvajanje predavanj v angleščini, kot zadosten dokaz o njihovi jezikovni kompetenci se privzema habilitacija, obenem pa jih za to niti posebej ne usposablja in skrb za lastno jezikovno kompetenco tako v prvem kot v drugih jezikih prepuščajo iniciativi posameznikov. Usposabljanja študentov in učiteljev za večjezični akademski diskurz trenutno v novih smernicah internacionalizacije načrtuje Univerza na Primorskem (Čok, Beguš 2011).⁸ Na večini izbranih fakultet pa je jezikovno izobraževanje študentov institucionalno organizirano – slovenski študenti svoje maturitetno znanje angleščine vsaj v prvih dveh letih nadgradijo še pri obveznem predmetu strokovne angleščine, kjer se seznanijo tudi z angleško terminologijo stroke (ponekod pa imajo na izbiro še druge tuje jezike, npr. FDV UL).

Obenem se izkazuje, da izvajanje vsebin v angleščini ni nujno splošna rešitev za premoščanje jezikovnih ovir za študij tujih študentov. Praktično vsi odločevalci opozarjajo, da imajo tuji študenti iz nekaterih evropskih držav z angleščino tolikšne težave, da jih to lahko ovira pri uspešnem študiju. Na študijske težave, povezane z učnim jezikom, odločevalci opozarjajo tudi v zvezi s sicer neizmenjavnimi, redno vpisanimi tujimi študenti, ki prihajajo predvsem iz držav nekdanje Jugoslavije in študirajo v slovenščini.

Predvsem dekani s humanističnih fakultet vseh treh univerz so opozorili, da je proces internacionalizacije izrazito okrnjen, če ga razumemo zgolj kot implementacijo angleščine kot učnega jezika. Privesti bi morala do večjezičnosti in večkulturalnosti, ne pa do zamenjave nacionalnih jezikov z *linguo franco*. Rezultati ankete med domačimi in tujimi študenti sicer kažejo, da svojega znanja v drugih tujih jezikih (to-rej ne v angleščini) po večini ne ocenjujejo dovolj visoko, da bi lahko v njih študirali. Zaradi navedenega bi se zdelo smiselno okrepiti ponudbo tečajev slovenščine za tuje študente in lektorje, pa tudi tečajev angleščine in drugih tujih jezikov za slovenske študente in učitelje, ki jih trenutno za vse članice univerz pretežno izvajajo jezikoslovni centri njihovih humanističnih fakultet, ter jo kolikor mogoče poceniti oz. jih čim več ponuditi brezplačno.

Medtem ko je zanimanje za tečaje slovenščine kot drugega jezika veliko predvsem pri redno vpisanih tujih študentih, ki morajo po določenem časovnem obdobju kot del študijskih obveznosti opraviti tudi izpit iz slovenščine,⁹ med izmenjavnimi študenti po podatkih iz ankete trenutno ni izrazitega zanimanja za učenje

⁸ Dokumentu sicer sledi učiteljski kolektiv Katedre za večjezičnost in medkulturalnost, vodstvo univerze pa tega vprašanja nima med prioriteta, zato Prerez ni doživel potrditve senata UP in sklepov, ki bi ga udeleževali. Dostopno na <http://www.upr.si/index.php?page=static&item=82>

⁹ Vpisni pogoji slovenskih univerz določajo, da morajo tuji in Slovenci brez slovenskega državljanstva do vpisa v prvi (novinarstvo FDV UL, AGRFT UL, slovenistika FF UL) oz. drugi letnik prve stopnje dokazati svoje znanje slovenščine na srednješolski ravni (B2) z javnoveljavno listino oz. opravljenim izpitom iz slovenščine.

slovenščine.¹⁰ Njihovo znanje slovenščine pa tudi pri tistih, ki so se je učili, ne zadošča, da bi lahko svoje študijske obveznosti opravljali v slovenščini v celoti.

3.3 Internacionalizacija kot zaslužek in dodana vrednost

Razumevanje internacionalizacije kot vzvoda za izboljšanje položaja slovenskih fakultet na mednarodnih lestvicah kakovosti in možnosti za zagotovitev dodatnih sredstev financiranja je bilo pri vodstvih nekaterih fakultet (EF UL, FDV UL in EPF UM, FERI UM) bistveno izrazitejše kot pri drugih. Tako stališče do internacionalizacije se pri odločevalcih značilno povezuje še z naslednjim stališčem: izobraževanje je tudi industrija oziroma profitna panoga, trenutna zakonska ureditev rabe jezikov visokega šolstva je toga in na razvoj slovenskih univerz deluje zaviralno. Za vodstva teh fakultet je tudi značilno, da so najbolj naklonjena izvajanju dela študijskih obveznosti v angleščini tudi za domače študente, saj v tem vidijo prednost, ki dela študente konkurenčnejše na (mednarodnem) trgu dela. Želja slovenskih študentov po študiju v slovenščini je bila v tem kontekstu interpretirana kot želja po lažji poti, značilna predvsem za slabše in za študij manj motivirane študente.

Interpretacija študija v angleščini kot dodane vrednosti same po sebi ni skladna s stališči, ki so jih o njegovih prednostih v anketi izrazili domači študenti in učitelji. Ti študiju v angleščini na slovenskih univerzah, razen povečane možnosti za študij v tujini, ne pripisujejo posebnih prednosti pred študijem v slovenščini. Bolj zadržani do internacionalizacije kot ključa za rešitev vseh težav slovenskih univerz so tudi odločevalci ostalih fakultet (FF UL, FF UM, BF UL, FHŠ UP), ki posebej opozarjajo, da je izvedba predmetov v angleščini potreben, ne pa tudi zadosten pogoj za pritegnitev tujih študentov in predavateljev v Slovenijo. Ni vseeno, kakšni tuji predavatelji in študenti prihajajo k nam, za pritegnitev najboljših pa bi bilo treba zagotoviti, da se v angleščini izvajajo najkakovostnejše in za tuje najprivlačnejše vsebine slovenskih univerz ter da so plače visokošolskih učiteljev vsaj primerljive z drugimi evropskimi državami. Obenem opozarjajo, da bi bil visok delež vsebin, izvedenih v angleščini, ki naj bi pritegnil tuje študente, lahko prav eden od razlogov za odločitev slovenskih študentov, da bodo (če so jim vsebine tako doma kot na tujem ponujene v angleščini) študirali v tujini.

3.4 Perspektive internacionalizacije

Vodstva fakultet so precej natančno seznanjena z učinkovitostjo in težavami sistema ponujanja vsebin za tuje študente, kakor ga njihove fakultete trenutno izvajajo.

¹⁰ Nekoliko drugačno sliko ponujajo slovenske izkušnje z izvajanjem tečajev EILC (intenzivni jezikovni tečaji Erasmus; udeležujejo se jih lahko študentje v okviru svoje mobilnosti v programu Erasmus, prim. <http://www.cmepius.si/vzu/erasmus/eilc.aspx>), financira pa jih Evropska komisija. Po podatkih iz poročila za l. 2011 (<http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/stat/1011/report.pdf>, str. 97) se med vsemi evropskimi državami največji delež Erasmusovih študentov (18,9 %) odloči za tečaje državnega jezika prav v Sloveniji. Med temi je manjši delež resnično zainteresiran za znanje slovenščine, saj se nekateri kasneje med svojim semestrskim bivanjem odločijo tudi za nadaljevalni tečaj slovenščine, ki si ga morajo plačati sami (prim. letna poročila Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik).

Tak sistem v kombinaciji trenutnega pravnega in finančnega okvira ocenjujejo kot edini mogoč, zato se razmisleku o njegovih morebitnih spremembah in izboljšavah niti ne posvečajo. Predlogi za ureditev rabe učnih jezikov v slovenskem visokem šolstvu, ki so jih podali intervjuvani dekani in rektorja, so bili vsi zelo splošni. Med tistimi, ki so se strinjali, da je to vprašanje treba regulirati zakonsko, se je večinoma izkazalo, da obstoječega zakonskega okvira po njihovem mnenju pravzaprav ni nujno spreminjati ter da bi bilo smiselno pred njegovim spreminjanjem začeti dejansko izkoriščati možnosti, ki jih že ponuja, ter nabrati dovolj praktičnih izkušenj z izvajanjem študija v tujem jeziku, na katerih bi lahko utemljili spremembe. Drugi razmisleki omenjajo potrebo po deregulaciji, ki naj bi univerzam omogočila večjo konkurenčnost na mednarodnem trgu. Predlagane systemske ureditve na ravni univerz so po eni strani povezane z ocenjevanjem (brez poglobljenih analiz), kako in za koliko povečati delež vsebin, ki naj jih vsaka fakulteta ponuja v angleščini, in kolikšen del tega deleža naj se v angleščini izvaja tudi za domače študente, saj se celovita vzporedna izvedba študija v slovenskem in angleškem jeziku nikomur ne zdi realna možnost. Tretji tip razmislekov v izhodišče postavlja kakovost in privlačnost v angleščini ponujenih programov ter izhaja iz prepričanja, da bi bilo tovrstne programe lažje ponujati, če bi njihovo oblikovanje koordinirala univerza. Programe, ki bi bili primarno dejansko zasnovani v skladu s potrebami in interesi tujih študentov in torej ne bi posegali v redni študijski proces na slovenskih univerzah, ki bi se še naprej izvajal v slovenščini, bi seveda lahko obiskovali tudi slovenski študenti, ki bi si tega želeli. Proti pričakovanjem pa odločevalci skorajda ne razmišljajo o zaposlovanju tujih profesorjev in profesorice, če sklepamo po njihovih razmislekih v intervjujih, saj jih (z izjemo BF UL in FF MB) niso omenjali kot možnost k večji internacionalizaciji.

3.5 Sklep

Ugotovimo lahko, da nastaja med zakonodajo, ki omejuje izvajanje predmetov in programov v tujem jeziku (Zakon o visokem šolstvu, Ur. list 32/2012),¹¹ in statuti univerz, ki to zakonsko diktirano večidel prepisujejo, ter strategijo države in univerz glede razvoja visokega šolstva vedno večji prepad. Zahteve po internacionalizaciji, izmenjavi študentov in osebja ter primerljivosti znanja se vedno bolj zlivajo s pojmom »kakovost« visokega šolstva, zato se v slovenskem političnem in visokošolskem pro-

¹¹ 8. člen (učni jezik)

Učni jezik je slovenski.

Visokošolski zavod lahko izvaja študijske programe ali njihove dele v tujem jeziku, pod pogoji, določenimi s statutom.

Če visokošolski zavod opravlja javno službo, se lahko v tujem jeziku izvajajo:

- študijski programi tujih jezikov,
- deli študijskih programov, če pri njihovem izvajanju sodelujejo gostujoči visokošolski učitelji iz tujine ali je vanje vpisano večje število tujih študentov,
- študijski programi, če se ti programi na visokošolskem zavodu izvajajo tudi v slovenskem jeziku.

Visokošolski zavodi skrbijo za razvoj slovenščine kot strokovnega oziroma znanstvenega jezika.

Tujcem in Slovencem brez slovenskega državljanstva se omogoči učenje slovenščine.

Podrobnejši način skrbi za razvoj in učenje slovenščine določijo ministri, pristojni za visoko šolstvo. (Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201232&stevilka=1406>.)

storu oblikuje prepričanje, pogosto tudi neposredno izraženo, da internacionalizacijo ovira obveznost slovenščine kot učnega jezika. Ta neuskladenost povzroča iskanje takšnih obvodov za vključevanje tujih študentov, ki ne zahtevajo intelektualnih in finančnih virov; dejansko pa gre za napol- in nelegalno izvajanje predmetov in programov v angleščini na račun izvedb v slovenščini.

Obstoječa zakonodaja slovenščini deklarativno zagotavlja status visokošolskega jezika ter hkrati ob določenih omejevalnih okoliščinah in odločevalnih postopkih dopušča rabo tujih jezikov. Zakonodajne omejitve pa so nejasne in v praksi omogočajo poljubne interpretacije: npr. kaj so »deli študijskega programa« ali kolikšno je »večje število tujih študentov«. Tudi zakonska določba jezikovnonačrtovalnih dejavnosti v zvezi s slovenščino kot strokovnim in znanstvenim ter s slovenščino kot tujim jezikom se od sprejetja zakona ni udejanjila. Čeprav zakon izrecno določa, da »visokošolski zavodi skrbijo za razvoj slovenščine kot strokovnega oziroma znanstvenega jezika«, nismo v raziskavi zasledili nobenega sistematičnega pristopa k tej skrbi ne na načelni (z izjemo omenjenega prereza jezikovne politike UP) ne na praktični ravni, razen v obliki dejavnosti posameznih oddelkov ali centrov, ki pa nimajo širše podpore in niso vključene v sistematičen okvir. Skrb za razvoj slovenščine kot strokovnega oziroma znanstvenega jezika je prepuščena samoiniciativi zaposlenih. Kot kaže, se odgovorni zanašajo na samoumevnost razvoja slovenščine zaradi njene trenutnega pretežno prevladujočega položaja, hkrati pa želijo njen obvezen delež zmanjšati. Kljub zakonskemu določilu, da se »tujcem in Slovincem brez slovenskega državljanstva [...] omogoči učenje slovenščine«, so trenutne možnosti za brezplačno učenje slovenščine omejene na Erasmusove izmenjavne študente (v omejenem obsegu 64 ur), vsi drugi tečajji pa so plačljivi po tržnih cenah, zaradi česar so dostopni samo manjšemu delu populacije, ki jo to zanima in si tečaj lahko privošči. »Podrobnejši način skrbi za razvoj in učenje slovenščine«, ki naj bi ga določil »minister, pristojen za visoko šolstvo«, doslej ni bil oblikovan. Statuti slovenskih javnih univerz zakonodajo bolj ali manj povzemajo, natančneje ločujejo med javnimi in drugimi programi (v katerih naj bi bila raba tujih jezikov liberalnejša), določajo organe za odločanje o izvedbah programov ali predmetov v tujem jeziku, »skrbi za slovenski jezik« pa se posvečajo le deklarativno.

4 Ali potrebujemo jezikovno politiko visokega šolstva?

Tuji in domači raziskovalci ugotavljajo, da so med manj premišljenimi vidiki in posledicami bolonjskega procesa prav jezikovna vprašanja (DRUVIETE 2007: 2). Evropski jezikovni svet leta 2006 ugotavlja, da je eden od stranskih učinkov naraščajoče študentske mobilnosti po Evropi ter skupnih programov povečana raba angleščine kot učnega jezika v neangleško govorečih državah ter da ima to nepredvidljive posledice na učenje in poučevanje (Nancy Declaration, nav. po DRUVIETE 2007: 2; tudi v DRUVIETE, VADMANIS 2010: 91). Povečuje se tveganje za prevzemanje tujega jezika na račun maternega: na Nizozemskem, Danskem, Švedskem in v Nemčiji je »vedno več diplomantov, ki tekoče govorijo angleško, hkrati pa so nekompetentni kot strokovnjaki v uradnem jeziku svoje države« (DRUVIETE 2007: 2). V Novem okviru

za strategijo o večjezičnosti v Evropski uniji (NEW FRAMEWORK 2005: 6) Evropska komisija opozarja, da imajo lahko težnje neangleško govorečih držav po poučevanju v angleščini namesto v lastnem jeziku neslutene posledice za vitalnost njihovih jezikov. Nedelovanje jezika na enem področju (izguba področja) vpliva na celoten jezik: vpliva na akademsko in strokovno izražanje, na podsisteme, kot sta osnovno in srednje šolstvo, na tehnike učenja in poučevanja, na publicistiko in prek nje na splošno rabo (prim. Druviete 2007; Davidsen-Nielsen 2010; Stickel 2010).¹² Sociolingvisti pozivajo vlade, naj pravočasno ukrepajo in zagotovijo polno delovanje državnega jezika v celotnem izobraževalnem sistemu (Druviete 2007).

Razprave o pomenu slovenskega znanstvenega jezika na univerzi in v znanosti na Slovenskem so se začela 2005,¹³ se razmahnile v pozive po preiščeni jezikovni politiki po bolonjski reformi, ko so Katedra za novinarstvo (FDV), Oddelek za slovenistiko in Oddelek za slavistiko (FF) naslovili listo odprtih vprašanj slovenski javnosti in univerzi.¹⁴ Pritisk strokovne javnosti se nadaljuje na znanstvenih srečanjih (Humar, Žagar Karer 2010; Kalin Golob 2012) in se krepi tudi v zvezi s komentiranjem osnutka programa jezikovne politike v medijih in stroki (Paternu 2012; Orešnik 2012; Vogel 2012).

Tudi opozorila z Danske (Davidsen-Nielsen 2010), Nemčije (Stickel 2010), Latvije (Druviete 2010) in drugih evropskih držav so precej enotna: visoko šolstvo mora izobraževati za večjezičnost, usposabljati diplomante za delovanje v več jezikih, a upoštevajoč »evropsko formulo 1 + 2«, obvladanje maternega jezika in učenje dveh tujih (prim. pregled jezikovnih politik Gâz 2011). Pristajanje na angleško enojezičnost v visokem šolstvu in znanosti je za državni jezik izguba pomembnega področja, ki dolgoročno pomeni spreminjanje polnorazvitih evropskih jezikov v jezike neformalnega sporazumevanja (STICKEL 2010: 20; Ammon, McConnel 2002).

Univerzitetna jezikovna politika bi morala izhajati iz temeljev evropske skupnosti, torej mora biti plurilingvistična, upoštevajoč lastne in tuje jezike (Position Statement on Language Policy in Higher Education in Europe 2011, 3: »Ekskluzivna raba angleščine kot *lingue france* ogroža kakovost kulturne in akademske izmenjave.«)¹⁵

¹² Dodati je treba, da so tovrstne trditve večinoma teoretske. Da bi jih eksperimentalno preverili, bi potrebovali longitudinalne študije, ki jih, kolikor smo seznanjeni, trenutno ni. Vendarle pa bi se tudi pri jezikovni politiki, tako kot na primer v okoljski, prehranski ali zdravstveni, veljalo držati načela previdnosti, sploh ker obstajajo teoretsko podprte domneve in nekatere praktične izkušnje o neželenih posledicah prehitrih odločitev o uvajanju angleščine v visokošolsko izobraževanje.

¹³ Tedaj je na simpoziju Obdobja 24 na temo *Razvoj slovenskega strokovnega jezika* med 17. in 19. novembrom 2005 nastopila Ada Vidovič Muha z referatom Slovenska univerza in znanstvena razprava v slovenščini, objavljenim tudi v *Delu* (25. jan. 2006, št. 20, 12), v celoti pa v zborniku Obdobja 2007.

¹⁴ Izjava je ponatisnjena v *Jeziku in slovstvu* št. 52/5 (2007), 87 in nasl., skupaj z mnenji z razprave Posvet o jeziku znanosti in visokega šolstva na Slovenskem (8. 12. 2006), ki sva jo Monika Kalin Golob in Marko Stabej organizirala ob tednu ljubljanske univerze.

¹⁵ »Confédération Européenne des Centres de Langues de l'Enseignement Supérieur, European Confederation of Language Centres in Higher Education, Europäischer Verband der Hochschulsprachenzentren: Position Statement on Language Policy in Higher Education in Europe in 2009, CercleS established a number of Focus Groups, including one on Language Policy which met for the third time in Luminy, Marseille, France from 19th– 21st May 2011. The following position statement is based on analysis and discussions which took place during the three meetings. It is presented in the form of guidelines for Institutions in Higher Education.« Dostopno na: <http://www.nut-talen.eu> 25. 5. 2012.

Zato imajo univerze izjemno pomembno vlogo pri razvijanju obeh vidikov evropske jezikovne politike: razvijati znanje v nacionalnih jezikih in spodbujati učenje tujih strokovnih jezikov.

Za nadaljnje reševanje vprašanj jezikovne politike visokega šolstva je nujno razumeti, da ozko interpretirana internacionalizacija, videna le kot možnost ekonomskega dobička za institucijo (WERNER 2011: 3), ki jo privzemajo (visokošolske) politike¹⁶ vseh manjših neangleško govorečih držav, v resnici izključuje internacionalizacijo, tj. z uvajanjem angleške monolitnosti izključuje jezike in kulture (WERNER 2011: 149).

6 Priporočila za jezikovno ureditev visokega šolstva v Sloveniji

Ugotovitve raziskave kažejo na zapletenost sodobne problematike visokega šolstva, v kateri vsesplošno deklarativno prizadevanje za internacionalizacijo in vse višjo kakovost ni osnovano na ključnih premislekih o pomenu teh pojmov in ukrepih, potrebnih za njihovo doseganje. Eden od tovrstnih nikoli v celoti in sistematično izpeljanih premislekov je tudi vprašanje jezika visokega šolstva. To vprašanje je po eni strani vpeto v nacionalno jezikovno politiko, po drugi strani v nacionalno politiko visokega šolstva, izobraževalno ter raziskovalno politiko, posredno pa ga določajo pravne norme drugih področij; tega se je pri reševanju treba nujno zavedati, saj so sicer rešitve lahko parcialne ali si celo nasprotujejo. Jezikovnopolitične rešitve so možne v dveh smereh:

6.1 Ohranitev sedanjega zakonskega okvira

Upoštevač, da je državni jezik kategorija oz. vrednota prednostnega pomena in se mu država načrtno posveča, da bi ohranila njegov status in polnofunkcijskost, nekatere razsežnosti internacionalizacije v visokem šolstvu sploh niso neposredno povezane z jezikovnimi vprašanji in jih zato tudi ne more reševati jezikovna politika, ampak bi jih morala država urejati predvsem na drugih zakonskih področjih (vizni režim, priznavanje listin in kvalifikacij, štipendiranje ipd.). S tem mislimo predvsem na tisti vidik internacionalizacije, s katerim si želijo slovenski visokošolski zavodi zagotoviti dodatne vire financiranja, zlasti s šolninami za izredno vpisane tuje študente ali z odpiranjem izpostav fakultet v drugih državah.

Če torej izhajamo iz statusa državnega jezika kot vrednote, je priporočilo za jezikovno urejanje visokega šolstva precej preprosto: če želimo imeti kakovostno javno šolstvo, ga moramo ustrezno financirati, da bo izpolnjevalo svoje poslanstvo javne dobrine. V taki situaciji sedanja zakonska ureditev omogoča internacionalizacijo kot kakovostno prvino, s katero visoko šolstvo odpiramo mednarodnemu prostoru, da bi tako izmenjavali znanje, izkušnje in presegali samozaprtoost. Zakon namreč omo-

¹⁶ Ali z besedami bivšega ministra Žiga Turka (Odmevi, TV Slovenija, 25. 7. 2012): »Univerze, izobraževanje postaja globalni posel, ki se ga je treba lotiti z globalnimi orodji in globalnimi jeziki.« Zato je bil minister jasen: »Mi se bomo potrudili [število tujih študentov] povečati tako, da bomo omejili – bom rekel – pravila, ki se tičejo uporabe slovenskega jezika« (Odmevi, TV Slovenija, 25. 7. 2012).

goča gostovanje tujih profesorjev ter uvajanje vzporednih predmetov in programov v tujem jeziku. Interpretacija, da je zakonska diktacija preveč omejevalna, izhaja iz dejstva, da za take programe in predmete ter gostovanja ni zagotovljeno financiranje. Odločevalci so namreč precej enotno potrdili, da bi zakonsko ureditev lahko uresničili ob dodatnih virih za internacionalizacijo.

Na podlagi zakonske ureditve in ustreznega financiranja bi lahko univerze oblikovale programe, ki bi jih bilo smiselno ponuditi tujim študentom. V intervjujih se je namreč pokazalo, da bi bilo bolj kot dvojno izvajanje slovenskega in tujejezičnega programa smiselno v sodelovanju med visokošolskimi ustanovami oblikovati področne sklope, ki bi bili za tujce še posebej zanimivi. To pa so teme, ki so vezane na znanje in posebnosti slovenskega prostora, oz. kot je dejal eden od dekanov, »programi, ki so presežek v evropskem smislu«.

6.1 Zakonska deregulacija slovenščine kot obveznega jezika visokega šolstva

Željo po deregulaciji slovenščine kot obveznega jezika visokega šolstva, ki sta jo v pogovorih izrazila predvsem rektorja ljubljanske in mariborske univerze, hkrati pa je to tudi predvideni ukrep aktualnega nacionalnega programa visokega šolstva, lahko razumemo kot navidez praktično rešitev, ki je po besedah odločevalcev vzvod za doseganje vseh najrazličnejših vidikov internacionalizacije (preseganje samozaprnosti, ustvarjanje odprtega intelektualnega prostora, dodatnih možnosti za najrazličnejše nove oblike ponudbe in izvedbe študijskih programov – ki pa večinoma še niso zares zamišljene, kaj šele premišljene in domišljene). Po drugi strani pa gre za posredno, a negativno simbolično sporočilo: slovenščina je razumljena kot ovira, ki z uresničitvijo ciljev internacionalizacije ni združljiva, tako da dobi etiketo nečesa, kar nas zapira vase, omejuje. Tu se izkaže popolno neskladje z deklariranimi vrednotami, ki jih odločevalci sicer izrekajo kot asociacije na slovenščino v smislu njenega spoštovanja in skrbi zanjo.

Zagovorniki zakonske deregulacije jezikovne ureditve visokega šolstva na vprašanje, kako bi torej brez zakonske obveze zagotavljali nadaljnji status slovenščine, odgovarjajo z različnimi argumenti o samoumevnosti njene rabe, nujni temeljni kulturi univerzitetnih sodelavcev ipd. V intervjujih in anketah se je izkazalo, da tudi najbolj prepričani zagovorniki deregulacije oz. uvedbe angleščine ne dvomijo o statusu slovenščine kot visokošolskega učnega jezika in privzemajo, da bo slovenščina enostavno samoumevno obstala. Toda samodejno postopno izboljševanje jezikovne ozaveščenosti v akademskem prostoru je nezanesljiva pot, saj še do danes (pri vsej zakonski obveznosti in družbenih pobudah) nekatere ključne sestavine jezikovne ureditve niso zadovoljivo rešene.

Če bi bila odločitev o jezikovni podobi visokega šolstva v celoti prepuščena univerzam, bi s tem v celoti nase sprejele jezikovnopolitično odgovornost; za njeno učinkovito udejanjanje bi bilo najbolj oblikovati jezikovne strategije in njihovo operacionalizacijo. Taka strategija bi morala vključevati odločitve o naslednjih jezikovnih sklopih:

- a) Jezikovna zmožnost udeležencev visokošolskega procesa
 - Določiti je treba vlogo univerzitetnega izobraževanja pri oblikovanju jezikovne zmožnosti in jezikovnega repertoarja (znanja jezikov) rednih in izmenjavnih študentov, in sicer:
 - za slovenščino kot prvi jezik
 - za angleščino in druge tuje strokovne jezike
 - za slovenščino kot drugi/tuji jezik
 - Določiti je treba vlogo univerz pri zagotavljanju potrebnega specialnega jezikovnega znanja, jezikovnega repertoarja in s tem povezanih storitev za njihovo osebje.
 - Evidentirati in preverjati se mora znanje jezikov pri študentih in osebju v okviru ugotovljenih sistemskih potreb.

- b) Načrtovanje strokovnih zvrsti slovenskega jezika (s terminološkimi in drugimi vidiki)
 - Oblikovanje predmeta, ki bo glede na področje razvijal sporazumevalno zmožnost v strokovnem jeziku, učenje strokovne slovenščine, kontrastivne terminologije ter kontrastivnega strokovnega in znanstvenega (akademskega) pisanja.
 - Organizirana terminološka dejavnost (podprta z ustreznimi praksami, npr. obvezna stvarna kazala z (novo nastalo) terminologijo pri magistrskih in doktorskih delih, zbirke terminologije ob pedagoškem in znanstvenem delu ipd.).

- c) Znanstveno in strokovno objavlanje v slovenščini
 - Zagotavljanje učinkovitega seznanjanja slovenske javnosti z rezultati pedagoško-raziskovalnega dela (s tem sooblikovanje družbe znanja).
 - Spodbujanje smotrnega objavlanja znanstvenih in strokovnih besedil v slovenščini s habilitacijsko politiko in drugimi ukrepi.

Naši predlogi povezujejo prvo in drugo možnost. Predlagamo naslednje ukrepe: normalizacijo jezikovnega zavedanja, zagotovitev formalnopravnega okvira kot odgovornost države ter izoblikovanje in operacionalizacijo jezikovne strategije kot odgovornost univerz.

A. Normalizacija jezikovnega zavedanja: Spoštovanje odločitve o statusu slovenščine kot jezika visokega šolstva

Jezikovno urejanje visokega šolstva mora po našem prepričanju (in prepričanju večine vprašanih v okviru naše raziskave) temeljiti na izhodišču, da slovenske univerze in Republika Slovenija želijo ohraniti in nadalje razvijati slovenščino kot učni jezik visokošolskega izobraževanja in jezik znanosti, hkrati pa si želijo zagotoviti nemoteno mednarodno razsežnost svojega delovanja. S tem zagotavljamo razvijanje ene od poglobitnih generičnih kompetenc strokovnega pisnega in ustnega izražanja v maternem jeziku ter ohranjamo status slovenščine kot državnega in polno razvitega jezika.

B. Formalnopravni okvir

Država mora prevzeti svoj del odgovornosti in določiti obvezni obseg izvajanja visokošolskih programov vseh treh stopenj v slovenskem jeziku. Argumenti, da so programi v tujem jeziku za slovenske študente dodana vrednost v smislu pridobivanja znanja tujega jezika, dobra odskočna deska za nadaljnji študij ali delo v tujini ter celo študentova pravica do izbire, v katerem jeziku bo študiral, so sicer tehtni, vendarle javne visokošolske ustanove pri njihovem uresničevanju ne smejo prezreti, da je njihova ustavna dolžnost zagotavljati študij vseh stopenj v državnem jeziku. Enake cilje namreč lahko dosežemo s kakovostno ponudbo specializiranih jezikoslovnih predmetov (tuji strokovni jeziki, terminologija, akademsko pisanje ipd.).

Čeprav po pregledu evropske prakse ugotavljamo, da se ponujajo predmeti in programi v tujem jeziku predvsem na 2. in 3. stopnji, to v resnici ne razrešuje potrebe po mobilnosti na slovenskih univerzah, torej izmenjavi študentov in osebja, ki poteka že na prvi stopnji in temelji na reciprociteti. Namesto vzporednih programov je smiselnejša rešitev oblikovanje modulov za izmenjavne študente v smislu »slovenskih študij« po področjih in disciplinah. Tako oblikovani moduli bi dejansko pomenili novost in višjo kakovost za internacionalizacijo v najboljšem pomenu besede: presežno znanje, ki ga ponuja država gostiteljica. Tak presežek bi privabil tudi zahtevnejše študente, ne le tistih, ki v izmenjavi vidijo koristni izobraževalni turizem ali premočrtno usmeritev v mednarodno poklicno kariero. Za zagotavljanje statusa slovenščine in omogočanje izmenjav je treba torej:

- omogočiti dodatna sredstva za izbrane vzporedne programe in izbirne module, posebej oblikovane za izmenjavne študente, katerih predmete bi lahko izbirali tudi domači študenti;
- bolje sofinancirati učinkovito učenje slovenščine za tuje študente in oblikovati predmete za razvijanje strokovnega sporočanja za domače študente.

Pravna norma mora upoštevati vso kompleksnost pojma internacionalizacija in jasno ločevati med krajšimi in daljšimi oblikami študijskega bivanja študentov in visokošolskih učiteljev. Za daljše oblike vključevanja v redni visokošolski študij bi morala biti ponujena možnost brezplačnega učenja slovenščine in se po izteku določenega obdobja zahteva pridobitev spričevala o znanju slovenščine na ustrezni ravni.

C. Jezikovna strategija univerz

Javne univerze morajo glede na zapisano (in skladno z ustreznimi priporočili Evropske komisije) pripraviti in operacionalizirati jezikovne strategije, ki bodo vodile k ohranjanju državnega jezika v visokem šolstvu in spodbujanju večjezičnosti ter k dejanski kakovostni internacionalizaciji. Izmenjavo znanja tako omogočajo kakovostni gostujoči profesorji, pridobivanje znanja tujega strokovnega jezika pa mora biti omogočeno s predmetnikom, pa tudi z vključitvijo v izbirne vsebine iz modula za tuje študente, pri čemer je treba obseg tujejezičnih izbirnih predmetov natančno definirati in se lahko na 2. in 3. stopnji kreditno stopnjuje do z zakonom določenega maksimalnega obsega.

Za spodbujanje večjezičnosti pri domačih študentih je treba poskrbeti za umestitev tujega strokovnega jezika v predmetnike in poenotiti zahtevnost ter vsebinsko in terminološko prilagojenost študijskemu programu.

7 Zaključek

Raba jezikov v slovenskem visokem šolstvu mora biti formalnopravno urejena tako, da hkrati zagotavlja razvoj slovenščine in kakovostno internacionalizacijo, obenem pa omogoča prožno prilagajanje novim možnostim in potrebam. Sama zakonska določitev za resnično konstruktivno jezikovno načrtovanje ne zadostuje. Zato bi moralo pristojno ministrstvo poskrbeti za izdelavo jezikovnonačrtovalnega okvira, ki bi ga lahko visokošolski zavodi uporabili kot izhodišče za oblikovanje sebi prilagojenih jezikovnih ureditev, to pa vgradili v svoje statute. Pristojno ministrstvo bi lahko spodbujalo nastanek jezikovnonačrtovalnih okvirov in dobre jezikovne prakse (tako glede slovenščine kot glede tujih jezikov) s posebnimi finančnimi instrumenti, nekaj podobnega je predvideno za internacionalizacijo v nacionalnem programu za visoko šolstvo 2011–2020. Za tak instrument bi bilo seveda treba oblikovati dobro premišljena, strokovno utemeljena merila odličnosti jezikovne prakse.

Odgovorna jezikovna politika je pomemben del ohranjanja slovenskega jezika v polnofunkcijskem delovanju ter zagotavljanja kakovosti in specifičnosti slovenskega nacionalnega visokega šolstva. Le s polno delujočim državnim jezikom lahko slovenska politika in družba prispevata k uresničevanju skupnega evropskega visokošolskega prostora, saj ta skupaj z idejo Evropske unije obstaja samo na temeljih jezikovne in kulturne raznolikosti.

VIRI IN LITERATURA

- A new framework strategy for multilingualism*, 2005. Bruselj: Komisija Evropske skupnosti. 22. 11. 2005 COM.
- Ulrich AMMON, Grant McCONNEL, 2002: *English as an academic language in Europe: A survey of its use in teaching*. Frankfurt ob Majni: Peter Lang.
- Charles BERG, Christinne WEIS, 2005: *Sociologie de l'enseignement des langues dans un environnement multilingue*. Luksemburg: Ministère de l'Éducation nationale et de la Formation professionnelle et Centre d'études sur la situation des jeunes en Europe.
- Sjur BERGAN, 2001: Language policies in higher education – Introduction to a debate. *Language policies in higher Education: A result of a round table debate of the Council of Europe's Higher Education and Research Committee in October 2001*. Splet.
- Brigit BROCK-UTNE, 2001: The growth of English for academic communication in the Nordic countries. *International review of education* 47. 221–33.

- , 2007: Language of instructions and research in higher education in Europe: Highlights from the current debate in Norway and Sweden. *International review of education* 53. 367–88.
- Lucija ČOK, Ana BEGUŠ (ur.), 2011: *Prerez jezikovne politike Univerze na Primorskem*. Koper. Splet.
- Niels DAVIDSEN-NIELSEN, 2010: Language in higher education: A Danish view. *Nacionalni jeziki v visokem šolstvu: Zbornik prispevkov z Mednarodne konference Jezikovna različnost in nacionalni jeziki v visokem šolstvu*. Ur. Marjeta Humar in Mojca Žagar Karer. Ljubljana: SAZU.
- Barbara DE COCK, 2006: Flemish language policy in an era of globalisation. *Noves SL. Revista de Sociolingüística*, 2.
- Ina DRUVIETE, 2007: Management of language diversity in higher education establishments. Splet.
- Ina DRUVIETE, Jānis VALDMANIS, 2010: Language use in higher education establishments in Latvia. *Nacionalni jeziki v visokem šolstvu: Zbornik prispevkov z Mednarodne konference Jezikovna različnost in nacionalni jeziki v visokem šolstvu*. Ur. Marjeta Humar in Mojca Žagar Karer. Ljubljana: SAZU.
- Marjeta HUMAR, Mojca ŽAGAR KARER (ur.), 2010: *Nacionalni jeziki v visokem šolstvu: Zbornik prispevkov z Mednarodne konference Jezikovna različnost in nacionalni jeziki v visokem šolstvu*. Ljubljana: SAZU.
- Monika KALIN GOLOB, 2010: Univerza, več svoj dolg. *Nacionalni jeziki v visokem šolstvu: zbornik prispevkov z Mednarodne konference Jezikovna različnost in nacionalni jeziki v visokem šolstvu*. Ur. Marjeta Humar in Mojca Žagar Karer. Ljubljana: SAZU. 67–69.
- , 2012: Jezik slovenskega visokega šolstva: Med zakonodajo, strategijo in vizijo. *Slovanski jeziki. Iz preteklosti v prihodnost*. Ur. Vojko Gorjanc. Ljubljana: ZIFF. 95–109.
- Vincent KERKLAAN, Gillian MOREIRA, Kees BOERSMA, V. KERKLAAN, G. MOREIRA, K. BOERSMA, 2008: The Role of language in the internationalisation of higher education: An example from Portugal. *European Journal of Education* 43/2. 241–55.
- Marita KRISTIANSEN, 2010: Language planning in higher education: The Case of microeconomics. *Reconceptualizing LSP: Online proceedings of the XVII European LSP Symposium 2009*. Ur. Carmen Heine in Jan Engberg. Aarhus: Department of Language and Business Communication.. 1–12.
- Franc MARUŠIČ, Rok Žaucer, 2007: Pregled in analiza politik, ki določa položaj slovensčini nasproti tujim jezikom v visokem šolstvu in znanosti. Raziskovalna naloga na naročilo Ministrstva za kulturo. Splet.
- Nacionalni program jezikovne politike 2007–2011*. Splet.
- Nacionalni program jezikovne politike 2012–2016*. Osnutek. Splet.
- Nacionalni program razvoja visokega šolstva 2011–2020*. Splet.

Nacionalni reformni program 2012–2013. Splet.

Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje Slovenije, 2005. Splet.

Janez OREŠNIK, 2012: Predlog stališča SAZU o slovenščini v znanosti in visokem šolstvu. *Delo: Sobotna priloga* 22. 9. 2012, 29; 20. 10. 2012, 29.

Boris PATERNU, 2012: Biti odprt tudi za herezijo. Vendar ne brez občega soglasja. Vprašanje slovenščine na univerzi. *Delo: Sobotna priloga* 29. 9. 2012. 10–11.

Position Statement on Language Policy in Higher Education in Europe, 2011. Confédération Européenne des Centres de Langues de l'Enseignement Supérieur, European Confederation of language centres in higher education, Europäischer Verband der Hochschulsprachenzentren. Splet.

Robert PHILLIPSON, 2003: *English-only Europe? Challenging language policy*. London, New York: Routledge.

Gerhard STICKEL, 2010: Domain loss of a language and its short- and long-term consequences. *Nacionalni jeziki v visokem šolstvu: Zbornik prispevkov z Mednarodne konference Jezikovna različnost in nacionalni jeziki v visokem šolstvu*. Ur. Marjeta Humar in Mojca Žagar Karer. Ljubljana: SAZU.

Kristin TYTGAT, 2011, Language policy in Flemish higher education in Belgium: English in an academic context. EUNoM Symposium »Managing Multilingual and Multiethnic Societies and Institutions« (Koper, 20., 21. junij 2011). Splet.

Univerza v Ljubljani: Strategija 2006–2009. Splet.

Milan VOGEL, 2012, Očitno je prizadevanje po spremembi jezikovne realnosti. Kakšna naj bo jezikovna politika? *Delo* 22. 5. 2012, 17.

Ada VIDOVIČ MUHA, 2007, Aktualna vprašanja slovenske univerze in znanstvene razprave v slovenščini. *Razvoj slovenskega strokovnega jezika*. Ur. Irena Orel. Ljubljana: FF. 3–11 (Obdobja, 24).

SUMMARY

Since the Bologna reform, internationalization has become one of the priorities of the European higher-education system. The main Slovenian higher education policy documents show that the concept was promptly adopted, that it strongly correlated with the aim of improving higher education quality and profits, but far too often it remained just a key word without exact explication of its content and deliberate systemic solutions for its implementation. One of the aspects of internationalization of Slovenian higher education system that lacks an elaborate planning strategy, systematic policy regulation, as well as resources for its implementation is the use of languages of instruction.

The paper presents some of the results of the research that the Ministry of Educa-

tion, Science, Culture, and Sport supported with the goal of overcoming this deficit and forming short- and long- term measures for language policy in Slovenian higher education. Methodologically, the survey consisted of: a comparative study of (higher-education) language policy documents in Slovenia and other European countries and of language-use strategies and practice at selected European public universities; a survey of language use in the higher-education process among students and instructors of the three Slovenian public universities and interviews with their chancellors and with deans of selected faculties.

The results of the comparative study show that language use in higher education in many European countries is—at least at the state level—substantially deregulated. Big nations tend to conduct the first three years of academic study predominantly in national languages, while they increase the number of courses held in English at the master's level. The Nordic countries have the highest share of courses held in English, while for countries that are sociolinguistically most similar to Slovenia, a discrepancy between strict regulations of national language use on the one hand and deviations from these norms in practice on the other are characteristic.

The data obtained by questionnaires show that Slovenian university instructors and students unanimously agree that Slovene should remain the dominant language of Slovenian higher education, while courses with high-quality content in English should be offered to foreign students and to those Slovene students who are willing to attend them. One of the greatest problems of the actual Slovenian internationalization process has shown to be its financing, which makes carrying out entire parallel programs in Slovene and English almost impossible. Consequently, the choice of classes accessible to foreign students is often very limited or study activities performed in English are restricted to contact hours in the class or other individual forms of work. On the other hand, Slovene students have shown considerable reluctance to attending courses in English held by Slovene professors. In the opinion of some of the interviewed policy-makers, a constructive solution to this problem would be the formation of a limited number of special English modules for different fields (e.g., for the humanities, social sciences, natural sciences). These modules would be designed at the university level and would represent a selection of its top quality and most attractive content.

According to the research results, the authors propose two possible lines of language policy in Slovenian higher education. The first possibility is to maintain the current legislative framework, based upon Slovene language as a social value, but also to secure finances to enable the full realization of its potentials. The other solution is deregulation that would transfer the responsibility for language-use regulation from the state to individual higher education institutions. The authors also propose guidelines for strategies of language policies and their implementation that could be adapted to the particularities and special needs of individual institutions.

Slavistična revija (<https://srl.si>) je ponujena pod licenco [Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2013_2_04.pdf | DOST. 01/01/25 18.00